

”Vaparit Omniassa”

Vapaaehtoistoiminta Espoon Omnian ammattioppilaitoksessa. Vapaaehtoistoimijoiden kokemukset

5.6.2015

Elina Juntunen, kirkkohallitus

Susanna Ågren, Saku ry

Ville Virtanen, Saku ry

1. Vapaaehtoistoiminta Espoon Omnian ammattioppilaitoksessa

Espoon Omnian ammattioppilaitoksessa aloitettiin vapaaehtoistoiminnan projekti syksyllä 2014. Projektin tavoitteena oli saada Omniaan vapaaehtoistoimijoita kohtaamaan ja tukemaan ammattiin opiskelevia. Tavoite toteutui ja Omniassa aloitti maaliskuun alussa 2015 kymmenen seniori-ikäistä vapaaehtoistoimijaa eli ”vaparia”. Tässä raportissa selvitetään, miten vapaaehtoistoimijat ovat kokeneet ensimmäiset toimintakuukaudet Omniassa. Tätä raporttia varten on haastateltu yhdeksää Omnian vapaaehtoistoimijaa. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina kahdessa ryhmässä. Teemat koskivat odotuksia vapaaehtoistointaan kohtaan, kokemuksia vapaaehtoistoiminnan tehtäväsissä ja toiminnan soveltuvuudesta ammattioppilaitokseen. Näiden lisäksi keskusteltiin laajasti toiminnan kehittämisestä.

Vapaaehtoistoiminnan kehittämistä ammattioppilaitosympäristössä voidaan lähestyä useista erilaisista näkökulmista. Vapaaehtoiset ovat kaivattuja aikuisia ihmisiä oppilaitoksissa. Opiskelijoilla on tarve ja kaipuu aikuisen tukeen, kuunteluun ja keskusteluihin. Aikuisen vapaaehtoinen voi toimia oppilaitoksissa henkilönä, joka tarjoaa matalan kynnyksen tukea nuorille. Hän on läsnä ja saatavilla nuoren arjen tilanteissa, koulun käytävillä, kahviloissa ja ruokaloissa. Nämä voivat olla tiloja, joissa nuorella on luontevaa jakaa kysymyksiään ja pohdintojaan tutuksi ja luotettavaksi tulleen aikuisen kanssa.

Vapaaehtoistoiminta voi olla yksi lisätekijä siihen, että nuori saa koulutuksensa aikana mahdollisimman hyvät valmiudet toimia tulevassa ammatissaan ja työelämässä. Opiskelevat nuoret voivat saada ammatillisen identiteetin tukea oman alansa kokeneilta ammattilaisilta, joilla on pitkän työkokemuksen tuoma laaja-alainen ammatillinen osaaminen sekä iän tuoma elämäkokemus. Ammatilliset osaajat voivat jakaa omaa hiljaista tietoaan ja osaamistaan opiskelijoille. Hiljainen tieto on arvokasta kokemustietoa, esimerkiksi työelämän käytänteistä ja tavoista sekä kunkin toimialan verkostoista. Vapaaehtoistoimija voi myös välittää omalla toiminnallaan ja asenteillaan arvostusta työalaa kohtaan ja ammattiylpeyttä toimia oman alansa osajana. On mahdollista, että sukupolvien välinen työskentely edistää myönteistä opiskelu- ja työskentelyilmapiiriä.

Vapaaehtoistoiminta tarjoaa oppilaitoksille uudennlaisia käytänteitä toteuttaa 1.8.2014 voimaan tulleen opiskeluhuoltolain yhteisöllistä opiskeluhuoltoa. Lain tavoitteena on ennen muuta vahvistaa yhteisöllistä opiskelijahuoltoa. Oppilaitosten tulee tarjota matalan kynnyksen palveluja opiskelijoille ja helpottaa opettajien työtä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, 2013 HE 67/2013 vp.). Vapaaehtoistoiminta voi olla yksi mahdollisuus matalankynnyksen tuen tarjoamiseen opiskelijoille. Vapaaehtoistoimijat voivat kiireettömällä läsnäolollaan kohdata opiskelijoita sekä ohjata ja rohkaista heitä tarpeen vaatiessa erilaisten palvelujen piiriin. Vapaaehtoiset eivät ole osa opiskeluhuoltoa, mutta he tukevat toiminnallaan opiskelijahuollon palveluita.

Vapaaehtoistoiminnan toteuttaminen oppilaitoksessa voi toimia opiskelijoille myös esimerkkinä siitä, millä tavoin voi toteuttaa kansalaisuuttaan ja tehdä työtä yhteisen hyvän ja hyvinvoinnin eteen. Vapaaehtoistoiminta antaa mahdollisuuden niille, joille kiinnittyminen koulutukseen tai työelämään on haasteellista. Samalla vapaaehtoistoiminta avaa uusia mahdollisuuksia toteuttaa kansalaisuutta - sen arvo yhteiskuntaan kiinnittymisessä korostuu ailahtelevien työmarkkinoiden keskellä.

2. Vapaaehtoisuusprojektin toteuttaminen Omniassa

Espoon Omnian vapaaehtoistoimintaa kehitti työryhmä¹, joka pohti ja määritteli vapaaehtoistoiminnan periaatteet, tarpeet ja tavoitteet, vapaaehtoistoiminnan tehtäväkuvat sekä vapaaehtoisten toimintaympäristön. Kehittäjät suunnittelivat vapaaehtoistoiminnasta viestittämisen, vapaaehtoisten rekrytoinnin ja koulutuksen. Ryhmä tapasi Omnian johtoa ja eri koulutusalojen päälliköitä sekä pohti heidän kanssaan vapaaehtoistoiminnan kokonaisuutta ja ennen kaikkea soveltuvuutta Omniin. Työryhmän tukena toimi ohjausryhmä², joka tarjosi ideoita ja niin sanottua sparraamista.

Vapaaehtoisten toiminta-alueeksi määriteltiin pilottivaiheessa Omnian Lehtimäentien 1A:n toimipiste, jossa opiskellaan lähihoitajiksi. Ajatuksena oli, että vapaaehtoiset aloittaisivat työnsä rajatulla ja fokusoidulla alueella. Vapaaehtoisten tehtäviksi määriteltiin opiskelijoiden kohtaaminen oppituntien ulkopuolisissa tilanteissa, taukutiloissa, ruokalassa, kahvilassa ja oppilaitoksen käytävillä. Vapaaehtoistoiminta sisälsi opiskelijoiden kanssa keskustelua, pientä yhteistä tekemistä, kuten pelailua, yhdessä ruokailua ja kahvitelua. Tehtäväkuvaa tai tavoitteita ei voitu asettaa kovin tarkoiksi, koska tehtävät muotoutuivat tarpeiden ja tilanteiden mukaan.

Omnian vapaaehtoistoimintaan rekrytoitiin ihmisiä ensimmäisessä vaiheessa espoolaisten seniorijärjestöjen kautta. Tämä ei kuitenkaan tuottanut tulosta. Espoon seurakuntalehdessä Essessä julkaistu juttu Omniasta, tuotti lopulta kaikki kiinnostuneiden yhteydenotot, ja näiden puhelinkeskustelujen perusteella toiminnasta kiinnostuneet henkilöt kutsuttiin haastatteluun. Omniin saatiin haastattelujen perusteella 10 vapaaehtoistojaa. Heistä kolme oli miestä ja seitsemän naista. Vapaaehtoiset olivat jo tehneet oman ammatillisen uransa ja olivat eläkkeellä. Ammatilliset taustat olivat hyvin monipuolisia ja erilaisia. Mukaan tuli rakennus-, kasvatusta-, viestintä- ja hoitoalalla työskennelleitä.

Vapaaehtoisille tarjottiin orientoiva, kahdeksan tunnin koulutus, jossa käsiteltiin nuorten elämän erilaisia puolia, opiskelua ammatillisessa oppilaitoksessa, ammatillisen koulutuksen opettajien työtä sekä vapaaehtoistoiminnan arvoja, lähtökohtia ja tehtäviä. Vapaaehtoisille järjestettiin myös noin kolme tunnin jakso, jolloin oli mahdollisuus tutustua Omniin toimintaympäristönä sekä tavata oppilaitoksen henkilökuntaa ja opiskelijoita. Vapaaehtoisille tarjottiin myös yhden kerran ryhmätyönohjaus kevään 2015 aikana. Vapaaehtoisten tukena toimivat myös Omnian henkilökunnan edustaja ja opiskelija. heiltä oli mahdollista kysyä neuvoja ja ohjeita Omniassa toimimiseen.

Vapaaehtoiset toimivat Omniassa työpareina. Jokaisella työparilla oli työvuoro kerran viikossa, neljä tuntia kerrallaan. Päivä alkoi aamupuurolla ja jatkui lounasaikaan saakka. Tällä tavoin pyrittiin löytämään mahdollisimman monta luontevaa yhdessä olemisen ja kohtaamisen tilannetta vapaaehtoisille ja opiskelijoille.

¹ Työryhmään kuuluivat Oihonna Vilhu, Ulla-Maija Arminen, Päivi Saari, Marjatta Laurinmäki, Elina Juntunen

² Ohjausryhmään kuuluivat Oihonna Vilhu, Ulla-Maija Arminen, Päivi Saari, Marjatta Laurinmäki, Irene Nummela, Juha Jutila, Ville Virtanen, Anni Selin, Elina Juntunen

3. Vapaaehtoisten kokemukset Omniassa

3.1. Omat odotukset ja orientaatiot vapaaehtoistoimintaa kohtaan

Vapaaehtoisilla oli paljon odotuksia toimintaa kohtaan Omniassa. Odotukset olivat osalla vapaaehtoisista suurempia kuin mitä he kokivat saaneensa aikaiseksi. Ennakoon oletettiin, että oppilaitoksessa kohdattaisiin henkilöitä, jotka tarvitsevat apua ja tukea. Se yllätti, etteivät opiskelijat automaattisesti tulleetkaan juttelemaan vapaaehtoisille. Jollekin vapaaehtoiselle toiminnan alku olikin ollut pettymys. Joku toinen taas koki, että ihmiset, jotka halusivat jutella, olivat myös tulleet juttelemaan.

Vapaaehtoiset olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että heidän läsnäololleen oli tarvetta ja luottamuksen rakentaminen opiskelijoihin vei aikaa, kuten yksi heistä kertoi:

Odotukset oli enemmän, mitä on saanut aikaiseksi. Vähän ajatteli, että tullaan todella avuksi tänne. Että täällä on henkilöitä, jotka todella haluavat tulla kertomaan muusta kuin jokapäiväisistä ajatuksista. Sen suhteen odotukset ei ole yhtään toteutuneet. Tärkeimmäksi osoittautui se, että on läsnä. Meihin on totuttava. Me ollaan ihan eri maailmasta. Sellainen nöyrä ote, ettei ole liikaa, vaan katselee ja on heidän ehdoilla.

Toiminnan alussa uusien ihmisten ilmestyminen oppilaitokseen oli herättänyt ihmetystä opiskelijoissa. Toisaalta ihmetystä ja epävarmuutta oli puolin ja toisin. Vapaaehtoiset pohtivat, miten ottaa kontaktia nuoriin ja miten aktiivisesti voi mennä erilaisiin opiskelijaporukoihin mukaan. Vapaaehtoistoimintaa oli jatkunut noin parisen kuukautta kun eräs vapaaehtoinen kertoi, että opiskelijat olivat alkaneet jutella oma-aloitteisesti hänelle:

Vasta nyt viime metreillä porukat alkaneet jutella. Jostain se pitää alkaa. On alkanut aika hitaasti.

Vapaaehtoiset olivat tiedostaneet sen, ettei nuoria ole helppo tavoittaa. Luottamussuhteen rakentaminen nuorten kanssa vaatii työtä ja vaivaa. Välillä riittää se, että opiskelijat näkevät vapaaehtoisen olevan paikalla ja heille voi tulla juttelemaan. Varsinkin joidenkin hiljaisten nuorten lähestyminen koettiin haastavaksi. Kontaktin saaminen heihin oli vaikeaa samalla kun tuntui, että oman roolin pitäisi olla nimenomaan näiden opiskelijoiden kohtaamista. Toisaalta koettiin erittäin tärkeäksi mennä itse avoimesti, ennakkoluulottomasti ja rohkeasti esittäytymään ja kyselemään kuulumisia kaikilta, jotka vaan vastaan tulevat. Pelkästään kuulumisten tai viikonloppusuunnitelmien kysyminen, oli voinut kirvoittaa mielenkiintoisia keskusteluita.

Aamupuuroa on tultu syömään. Joku hetki on viivähtänyt kun on vaihtanut pöydästä toisiin. Kysellyt, millainen päivä ollut. Olen kysellyt, mitä heillä on tarjolla ja voisiko mennä mukaan. Siitä se päivä on lähtenyt.

Mä oon kokenut sen, että aamupuuro varttia vailla yhdeksän alkaa meillä. Ja jos on joku porukka, niin siinä on hyvä tuokio. Mutta saattaa olla, että joku joskus jää puhumaan. Ja sitten on lounastauko, jossa juttelee. Mulla on monesti ruoka jäähtynyt.

Osa vapaaehtoisista toimi Omniassa etsivällä orientaatiolla. He olivat taukotiloissa ja ruokalassa, mutta viettivät paljon aikaa myös oppilaitoksen käytävillä ja kiersivät taloa. Tärkeää oli olla näkyvillä, mutta matalalla profiililla huomioiden opiskelijoita ja tarjoten mahdollisuutta kohtaamiseen.

3.2. Kokemukset kohtaamisista

Haastatellut vapaaehtoiset kokivat tärkeäksi, että opiskelijan kohtaamisessa oli osattava lukea nuorten erilaisia tilanteita ja heidän elekieltään. Näiden asioiden oikeanlainen tulkitseminen on ratkaisevaa sen suhteen, milloin ja miten opiskelijoita voi lähestyä ja aloittaa keskustelua. Herkkyys lukea tilanteita ja ihmisiä oikein olivat luottamussuhteen rakentamisen ytimessä. Vapaaehtoiselta edellytettiin hyvää kuuntelutaitoa, jotta hän saattoi osoittaa nuorelle olevansa läsnä ja välittävänä hänestä.

Vapaaehtoiset olivat huomanneet, että heidän luokseen hakeutui suhteessa enemmän maahanmuuttaja- tai ulkomaalaistaustaisia nuoria kuin suomalaisia. He arvelivat tämän johtuvan kulttuurillisista syistä. Maahanmuuttajanuoret olivat puheliaampia kuin suomalaiset nuoret tai he saattoivat kaivata enemmän tukea ja neuvoa sosiaalisissa tilanteissa selviytymiseen. Monet olivat keskustelleet nuorten kanssa erityisesti suomen kielestä ja kulttuurista.

Ja tota maahanmuuttajat on se kohderyhmä, joka ihan selvästi, joko ovat niin hyväkäyttöksiä tai haluavat jutella kun ovat tulleet tutuksi. Mulle on käynyt usein niin kun olen tarjottimen kanssa, niin joku on sanonut, että tule tänne istumaan. Kiittelevät keskustelusta ja silleen.

Lisäksi on huomattu, että tytöt tulevat keskustelemaan enemmän kuin pojat. Pojat ovat vähäpuheisempia ja viihtyvät omassa ryhmässä. Myös aloittain on erilaisia ryhmiä, esimerkiksi kosmetologiapiskelijoita on ollut vaikeampi lähestyä, sillä he ovat niin tiivis ryhmä.

Täällähän on vähemmän poikia. Kyllä mä oon istunut poikien pöydässä. Mutta ne on tainnut olla maahanmuuttajia.

Lähtökohtaisesti on niin, että tytöt on rohkeampia ja puheliaampia ja pojat on hiljaisempia ja omissa ryhmissään.

Vapaaehtoiset havaitsivat myös opiskelijoita, joihin kontaktin ottaminen ei ollut onnistunut ja jotka selkeästi halusivat pitää etäisyyttä vapaaehtoisiin. Nuorten tahtoa ja etäisyyden pitoa haluttiin kunnioittaa, mutta joillakin vapaaehtoisilla heräsi huolta joistakin näistä nuorista. Osan heistä tulkittiin olevan eristäytyneitä ja mahdollisesti yksinäisiä. Toiveena oli, että kaikilla nuorilla olisi erilaisia ryhmiä, joihin liittyä. Vapaaehtoiset pohtivat jonkin verran sitä, voisivatko he jollakin tavoin tukea nuorten ryhmiin liittymistä ja erilaisten opiskelijaryhmien toimintaa.

Osa vapaaehtoisista oli toiminut kuuntelu- ja keskustelukumppanina myös henkilökunnalle. Erityisesti he olivat kohdanneet vahtimestareita ja ruokaloiden henkilökuntaa. Jonkin verran keskustelua oli käyty myös opettajien kanssa. Jotkut oppilaitoksen työntekijät saattoivat tehdä pitkää päivää ilman, että kukaan todella keskustelee heidän kanssaan. Tähän vapaaehtoiset kokivat olevansa tärkeä lisä.

3.3. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen ja toiminnalle annetut merkitykset

Ensimmäiset vapaaehtoistoiminnan kokemukset Omniasta olivat kirvoittaneet monia toiminnan kehittämisen ideoita. Vapaaehtoisten haastattelujen yksi tavoite oli koota kehittämisideoita sekä pohtia yhdessä lisää, miten toimintaa Omniassa voisi suunnata tulevaisuudessa.

Vapaaehtoiset olivat epätietoisia siitä, mitä opiskelijat kaiken kaikkiaan ajattelivat heistä ja koko vapaaehtoistoiminnasta. Vapaaehtoisten mielestä jonkun pitäisi kysyä nuorten mielipiteitä siitä, mitä he toivoivat vapaaehtoisilta ja mitä kysymyksiä heillä olisi toimijoille. Tästä syystä he ehdottivat esimerkiksi aloitelaatikkoa, johon nuoret voisivat jättää kysymyksiä tai toiminnan ideoita vapaaehtoisille.

Toi on just hyvä toi aloitelaatikko. Ne vois laittaa sinne kysymyksiä ja sit vois laittaa vastauksia vaikka nimimerkille

Vapaaehtoistoiminnasta viestimisen arvioitiin jääneen liian vähäiseksi ja viesti ei ollut tavoittanut kaikkia opiskelijoista ja henkilökunnasta. Vapaaehtoistoiminnasta pitäisikin tiedottaa enemmän. Vaikka toiminnasta oli pidetty opiskelijoiden ja henkilökunnan yhteinen tilaisuus ja toiminnasta oli jaettu infolehtisiä ja tiedotteita, se ei ollut kuitenkaan riittävää. Jotkut opettajat olivat olleet epätietoisia siitä, mitä vapaaehtoisten toiminta oli ja miksi he olivat paikalla. Myös opiskelijat eivät tieneet toiminnasta, eivätkä välttämättä edes tunnistaneet vapaaehtoisia. Ratkaisuksi vapaaehtoiset ehdottivat, että oppitunneilla käytettäisiin opettajan toimesta muutama minuutti siihen, että kerrotaan vapaaehtoisista, esimerkiksi ryhmänohjaajan tunneilla. Toinen vaihtoehto oli, että vapaaehtoiset esittelevät itsensä ryhmissä ja kertovat toiminnasta. Tämä ei vaatisi luokan ajasta kuin vartin aikaa, mutta se olisi toiminnan kannalta merkityksellistä.

Yhdeksi mahdollisuudeksi vapaaehtoisuustietoisuuden lisäämiseksi ideoitiin, voisiko vapaaehtoiset olla joillakin Omnian kursseilla mukana. Esimerkiksi ensiapukurssilla voitaisiin olla tasavertaisina opiskelijoina, jolloin tutustuttaisiin ja opiskelijoiden olisi helpompi lähestyä myös kurssin ulkopuolella vapaaehtoisia. Yhteinen aika ja tekeminen koettiin tärkeimmäksi tavaksi tutustua opiskelijoihin. Kynnystä madaltaisivat yhteiset tapahtumat tai projektit, jotka voisivat rohkaista opiskelijoita lähestymään heitä.

Viis minuuttia että kävis siellä ja esittäytyis ja olis huumoriakin mukana. Joku, missä vois olla mukana, en tiedä olisko joku ensiapu kurssi, silleen että kiinnostus ja sellaiseen vois olla mukana. Sellaista yhteistä tekemistä. Oltais samalla tasolla. Sellaisessa mukana olo olis hyvä, kun muutenkin on sellaisia asioita menossa kertaamaan

Vapaaehtoiset pitivät tärkeänä, että heidän roolistaan kerrotaan ja sitä jäsennetään yhdessä opettajien kanssa. Kukaan vapaaehtoisista ei halunnut millään tavalla astua opettajien kentälle, eikä myöskään ottaa vastaan opettajille kuuluvia tehtäviä. Osa vapaaehtoisista kertoi, että he voisivat olla mukana jossakin kohtaa oppitunnilla tai työsalitilanteissa, jos heille on siellä jokin heidän viitekehuksestään nouseva rooli tai tehtävä. Osa taas näki, että ei ole ollenkaan tarpeen, että vapaaehtoiset laajentavat toimintaa oppitunneille. Heidän on turha mennä tunneille sivustaseuraajiksi.

Mä oon sanonut, että mä oon ainaskin täällä teitä varten, voitte kysellä asioita tai kertoa murheita tai mitä tahansa. Ei ole mitään rajoitusta. Oppiaineita mä en ala opettaa. Mutta kun opettajilla ei ole aikaa teille oppiaineiden ulkopuolella,

niin mä oon täällä teidän takia antamassa aikaa. Moni on hämmästynyt siitä, että on ilman palkkaa ja sen takia, heitä varten. Sen takia mä ajattelisin, että se tiedottaminen, opettajille pitäis se tiedottaminen saada niin, että opettajat kertoisivat oppilaille tunneille. Ettei se olis tiedotteilla ja lehtisillä, vaan jollain tunneilla.

Vapaaehtoisten koulutus koettiin hyväksi ja tarpeelliseksi. Koulutus oli tiivis ja kattava paketti, joka antoi kättä pidempää toimintaan. Toisaalta taas mitään liian konkreettista siellä ei voitukaan opettaa, sillä kyseessä oli pilotti eikä vapaaehtoisten tehtävänkuva ollut vielä kovin selkeä. Toisaalta myös selkeämpää työnkuva toivottiin. Lisäksi useampia tapaamisia vapaaehtoisten kesken olisi ollut hyvä järjestää, jotta porukka olisi tullut keskenään tutuksi ja olisi saanut vaihtaa kuulumisia ja kokemuksia toisten kanssa.

No, mä ainakin koin, että meitä pidettiin kun piispaa pappilassa ja kaikenlaista infoa annettiin. Mutta kellään ei varmaan ollut selkeätä työkuva pohjalla, Joka varmaan vieläkin on selkiytymättä. Mutta en mä ehkä kaivannutkaan, kun oli ehkä realistinen kuva siitä, mitä on odotettavissa. Mä oon jotenkin tiennyt, että näin tässä mennään pikkuaskelilla ja asiat tulee tutuksi ja totutuksi pikku hiljaa eikä se tapahtu yön yli.

Vapaaehtoiset olisivat halunneet omalle toiminnalleen enemmän konkreettisia tavoitteita. Esimerkiksi työryhmän asettamat tavoitteet vapaaehtoistoiminnalle tai vapaaehtoisten omassa koulutuksessa pohdittujen tavoitteiden koettiin jääneen turhan yleiselle tasolle. Esimerkkinä konkreettisista tavoitteista mainittiin muun muassa se, kuinka monta opiskelijaa pyritään tavoittamaan. Toisaalta taas ymmärrettiin, että kyseessä oli pilottihanke ja aikaisempaa kokemusta toiminnasta ei ollut, joten konkreettisia tavoitteita toiminnalle oli hankala asettaa. Selkeämmät tavoitteet olisivat kuitenkin tarjonneet vapaaehtoisille itselleen haasteita ja olivat olleet tukena toiminnan suuntaamisessa. Kaiken kaikkiaan vapaaehtoisen toimenkuvan tulee olla selkeä, mutta toisaalta sen pitäisi mukautua tilanteen mukaan.

Jotenkin niitä tavoitteita olisi kaivannut, että mitkä ne meidän tavoitteet ovat. Että puhu vaikka viiden kanssa. Niin itekin olisi tiennyt, että mitä kaivataan, että on puhunut vaikka kahden kanssa. Kaipaisin jotain pientä tavoitetta, että olis kiva fiilis, että nyt mä oon tänään tavoittanut sen. Ei sen tarvi olla mullistava, mutta jotain. Joskus voi olla vähän tylsää, mutta fiilis, että on saanut jotain aikaiseksi. Tekemistä riittää vaikka minkälaista, mutta uusia haasteita pitää asettaa ja tuntuu, että on jotain tehnyt. Sitähän on myös töissä, että saa jotain aikaiseksi

Käytännön toiminnan toteuttamisessa oli vapaaehtoisten mielestä tärkeää se, että he voisivat tulevaisuudessakin työskennellä työpareina. Pareja voisi kuitenkin myös vaihtaa, jotta tutustuisi laajemmin myös muihin vapaaehtoiisiin. Työaika, kerran viikossa puoli päivää, tuntui useammasta juuri oikealta ajalta. Vapaaehtoistoiminta ei saanut olla liian sitovaa tai aikaa vievää, jotta omaa aikaa jäi myös erilaisille harrastuksille ja esimerkiksi lapsenlapsille.

Parina työskentely on ollut hyvä ratkaisu

Se, että meillä oli jossain välissä keskustelu siitä, että on hyvä, kun on kerran viikkoon. Ettei ole liian sitova. Se on tullut rankaksi, jos on useammin eikä

pysty antaa niin paljon. Ja se, että meitä on tarpeeksi ja liikutaan. Ja se muunneltavuus, että saa vaihtaa paria ja tuurata ja kaks kertaa vaikka samalla viikolla. Se konsepti on hyvä.

Vapaaehtoiset pohtivat merkityksiä, joita he antoivat kokemuksilleen Omniassa. Monet kertoivat, että he eivät ole tulleet Omniaan täydentämään omaa elämäänsä tai toteuttamaan itseään. Heille oli erityisen tärkeää saada olla vahvistamassa nuoria työelämää ja elämää varten. Joku vapaaehtoisista kertoi, kuinka merkityksellistä oli herätä aina sen päivän aamuun, kun oma työvuoro Omniassa koitti:

Olen eläkkeellä ollessani miettinyt, mitä tehdä. Yhtenä päivänä tietää, mitä tehdä. Ja jos voi yhtenä päivänä vaikuttaa ja tehdä jotain jopa koko Suomelle. Nostan hattua Omnialle, että on lähtenyt tähän mukaan

Vapaaehtoisille oli myös tärkeää, että he saavat itsekkin oppia uusia asioita ja tietää, mitä on tämän päivän nuorten elämä. Vapaaehtoiset tiedostivat, että toiminnasta oli saatava itselle jotain sellaista, joka motivoi toimintaan ja auttaa sitoutumaan Omniaan.

4. Yhteenveto

Keväällä 2015 Espoon Omnian ammattioppilaitoksessa aloitti toimintansa 10 vapaaehtois-toimijaa. Vapaaehtoiset olivat eläkkeellä olevia henkilöitä, jotka halusivat tulla kohtaamaan ja tukemaan ammattiin opiskelevia. Vapaaehtoiset toimivat Omnian sosiaali- ja terveystalon koulutusyksikössä eli niin sanotussa Lehtimäentien toimipisteessä. Vapaaehtoisten tehtäviksi määriteltiin opiskelijoiden kohtaaminen oppituntien ulkopuolisissa tilanteissa, taukoti-loissa, ruokalassa, kahvilassa ja oppilaitoksen käytävillä. Vapaaehtoistoiminta sisälsi opiskelijoiden kanssa keskusteluja, pientä yhteistä tekemistä, kuten pelailua, yhdessä ruokailua ja kahvittelua. Tehtäväkuvaa tai tavoitteita ei voitu asettaa kovin tarkoiksi, koska tehtävät muotoutuivat tarpeiden ja tilanteiden mukaan.

Vapaaehtoisilla oli erilaisia odotuksia toimintaa kohtaan. Osa koki, etteivät omat odotukset toteutuneet, sillä he eivät kokeneet kohtaavansa juuri heitä, jotka mahdollisesti eniten kaipaisivat keskustelua ja tukea. Opiskelijat hakeutuivat itse vain harvoin vapaaehtoisten seuraan tai avasivat itse keskustelua. Vapaaehtoiset olivat havainneet, että luottamuksen rakentaminen opiskelijoihin vie aikaa ja heidän tulee saada tottua ajatukseen vapaaehtoisista. Opiskelijan kohtaamisen tulee nousta hänen omista lähtökohdistaan ja toiveistaan. Vapaaehtoisten tulee kuitenkin itse rohkeasti mennä juttelemaan ja kyselemään opiskelijoiden kuulumisia.

Vapaaehtoiset kertoivat, että he olivat kohdanneet useammin maahanmuuttajataustaisia nuoria kuin suomalaisia. Maahanmuuttajataustaisten arveltiin olevan sosiaalisempia ja kaipaavan enemmän juttukaveria kuin muiden. Vapaaehtoiset olivat havainneet jonkin verran muista eristäytyneitä, mahdollisesti yksinäisiä nuoria. Toiveena oli, että vapaaehtoistoiminnalla voitaisiin jollakin tavoin tukea nuorten ryhmiin liittymistä ja ryhmien toimintaa.

Vapaaehtoisilla oli paljon toimintaa koskevia kehittämisideoita. Yksi tärkeimmistä oli terävöittää ja vahvistaa vapaaehtoistoiminnasta viestimistä. Opiskelijoiden ja henkilökunnan tulee saada enemmän tietoa vapaaehtoistoiminnasta ja oppia tuntemaan vapaaehtoiset. Tär-

keää olisi, että vapaaehtoiset voisivat esittäytyä esimerkiksi ryhmänohjaajan tunneilla. Opiskelijoihin tutustumista tukisivat myös erilaiset tapahtumat ja projektit. Opettajien tulisi saada myös enemmän tietoa vapaaehtoisista ja yhdessä opettajien kanssa voitaisiin pohtia vapaaehtoisen tehtäviä ja roolia.

Vapaaehtoiset kokivat, että heille voisi asettaa tarkempia tavoitteita, jotka antaisivat selkeämpää nojaa oman toiminnan suuntaamiseen. Pelkkä läsnäolo koettiin toiminnan ytimeksi, mutta toisaalta koettiin, ettei se ole riittävä tavoite. Vapaaehtoisille toiminnan merkitys ei ollut täydennyksen saamista omaan elämään, vaan vapaaehtoistoiminnan kautta voitiin tehdä jotain hyvää nuorten hyväksi. Samalla oli antoisaa saada kosketusta nuorten elämään ja oppia uusia asioita.

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että Omnian vapaaehtoistoiminta on ollut onnistunut pilotti-hanke. Vapaaehtoisten omat kokemukset kertovat siitä, että he voivat tuoda omalla olemisellaan ja toiminnallaan lisäulottuvuutta ja -arvoa Omniaan. Heitä tarvitaan opiskelijoiden ja henkilökunnan kohtaamiseen, keskusteluihin ja kuuntelemiseen. Toimintaa tulee kuitenkin konkreettisesti tavoitteellistaa, tehtävänkuvia selkeyttää ja toiminnasta viestimisen tulee olla vahvempaa ja vaikuttavampaa. Vapaaehtoisille tulee järjestää aikaisempaa säännöllisemmin tilanteita, joissa he voivat jakaa keskenään omia kokemuksiaan. Koulutusta voisi olla niin ikään jonkin verran enemmän.